

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Анотація. Досліджено фінансовий стан та перспективи розвитку машинобудівного комплексу України. Надано рекомендації щодо покращення стану машинобудівного комплексу. Проаналізовано фактори впливу на сучасний стан розвитку підприємств машинобудування України.

Аннотация. Исследовано финансовое состояние и перспективы развития машиностроительного комплекса Украины. Даны рекомендации по улучшению состояния машиностроительного комплекса. Проанализированы факторы влияния на современное состояние развития предприятий машиностроения Украины.

Annotation. The financial position and prospects of development of the engineering industry of Ukraine were investigated. Recommendations for improvement of the state of the machine-building industry were given. The factors influencing the current state of engineering enterprises of Ukraine were analyzed.

Ключові слова: машинобудування, фінансова криза, фінансові результати, збиток, заборгованість, продукція, інновації.

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується нестабільністю умов функціонування підприємств, що обумовлено, в першу чергу, зростанням рівня мобільності зовнішніх факторів та збільшенням їх впливу на внутрішнє середовище підприємства. Ефективна діяльність і подальший розвиток вітчизняних підприємств неможливі без процесу розробки і реалізації стратегії, яка повинна б вирішувати завдання забезпечення майбутньої життєдіяльності об'єкта господарювання за рахунок постійної підтримки балансу його потенціалу з оточуючим середовищем.

Серед вітчизняних авторів аналізом фінансового стану та перспективами розвитку машинобудівного комплексу займається велика кількість вчених, таких, як: Кудря Я. В. та Жуковська Т. О., Скриньковський Р. М., Н. Карачина, А. Золотарьов, О. Хмелевський, Макаренко І. О. та ін. [1 – 4]. Не дивлячись на те, що цими питаннями займалися багато вчених, вони й досі залишаються проблемними та відкритими. Попри те, що в літературі розглядається великий спектр проблем, однак, зважаючи на постійну динаміку та зміни у машинобудівному комплексі, на постійне виникнення нових та вирішення старих проблем, питання сучасного стану машинобудівного комплексу України та факторів, що призвели до нього, досі залишаються проблемними та відкритими. Тому метою статті є аналіз фінансового стану та перспективи розвитку машинобудівного комплексу України.

З початку 90-х рр. в Україні спостерігаються негативні явища, що позначилися на машинобудівному комплексі. Неefективна приватизація, тінізація економіки, зростання неплатежів та скорочення виробництва призвели до загострення криз на підприємствах. Складні умови, в яких опинився машинобудівний комплекс України, перш за все стали наслідками поєднання світової фінансової кризи та внутрішніх проблем. Великий вплив на розвиток кризи у машинобудівному комплексі зробив перехід від планової економіки до ринкової, коли відбувся перерозподіл управлінських обов'язків: функція управління перейшла від держави до керівників підприємства, які не мали спеціальної освіти та навичок.

Машинобудування України, на відміну від інших держав світу, базується на технологіях, що залишилися з часів Радянського союзу, це знижує її конкурентоспроможність на світовому ринку. Задля виходу машинобудівного комплексу з ситуації, що склалася, необхідно провести аналіз сучасного стану комплексу та його розвитку.

Машинобудівний комплекс є одним із найбільш постраждалих від економічної кризи. Через зменшення зовнішнього попиту відбулося зниження експорту продукції машинобудування, зменшення обсягів виробництва та збільшення кількості готової продукції на складах, погіршення фінансових результатів. На підприємствах спостерігається збільшення кредиторської та дебіторської заборгованості. Значну роль у зниженні обсягів виробництва відіграло зменшення закордонних поставок сировини, матеріалів, енергоресурсів, напівфабрикатів та комплектуючих, входження на ринок більш дешевої та якісної імпортової продукції, втрата платоспроможних ринків збуту. За останні роки кількість збиткових підприємств промисловості перевищує 30 % від загальної кількості збиткових підприємств України. Рентабельність виробництва становить близько 5 %.

Дані Держкомстату свідчать про те, що частка збиткових підприємств машинобудівного комплексу дуже вагома. Негативні тенденції у розвитку машинобудування з кожним роком посилюються, про це свідчить статистика, наведена у табл. 1.

Таблиця 1

Тенденції у розвитку машинобудування

Галузі промисловості	2011 рік	2012 рік
Машинобудування	115,9	96,7
Виробництво електронної та оптичної продукції	102,6	90,5
Виробництво електричного устаткування	128,6	87,7
Виробництво електродвигунів, генераторів, трансформаторів, електророзподільчої та контрольної апаратури	142,4	79,2

Проаналізувавши дані, видно, що за останні два роки ситуація в країні стала гіршою, тому для того, щоб вирішити проблеми фінансового оздоровлення підприємства необхідно визначити фактори впливу на сучасний стан розвитку підприємств машинобудування України (табл. 2).

Таблиця 2

Фактори впливу на сучасний стан розвитку підприємств машинобудування України

Внутрішні фактори	Зовнішні фактори
1	2
нестача досвіду та ресурсів для формування ефективної маркетингової політики, особливо на ринку наукоємної продукції	знецінення та коливання курсу національної валюти
відносно низький рівень рентабельності виробництва	проблемна організація бюджетної та податкової систем
недостатній рівень наукового обґрунтування підприємницьких рішень, що не дозволяє належним чином опрацювати належну стратегію фінансово-господарської діяльності	високі ставки кредитування комерційних банків, відсталість законодавчої та нормативної бази
нестача обігових коштів у підприємств	недостатній розвиток фінансової та грошово-кредитної систем
критичний рівень зносу устаткування (близько 70 %) та низький рівень інтенсивності відновлення основних засобів	високий рівень державних боргів

Закінчення табл. 2

1	2
незадовільна гнучкість та конкурентоспроможність асортиментно-цінової стратегії	обмеженість фінансових ресурсів для інноваційної та інвестиційної діяльності
недостатня швидкість та обґрунтованість рішень стосовно змін зовнішньої кон'юнктури	неконтрольоване зростання цін на комплектуючі, матеріали, енергоресурси тощо
неефективна завантаженість виробничих потужностей більшості підприємств – на 50 – 60 %	неповна відповідність методів державного управління законам ринкової економіки
потреба в дорогому високотехнологічному устаткуванні і, безумовно, у висококваліфікованих інженерно-технічних та робітничих кадрах	відсутність фінансових механізмів та інструментів, що створюють зацікавленість в інноваціях, а також стимулюють науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи, як наслідок – низький рівень інноваційної активності вітчизняних підприємств
високий рівень спеціалізації	відсутність реальних джерел фінансування, що призводить до унеможливлення реконструкції та технічного переоснащення підприємств галузі
відносно низький рівень фондівіддачі	низький внутрішній попит на вітчизняну продукцію
недостатньо розвинена система сервісу та технічної підтримки продукції, яка випускається, протягом усього життєвого циклу виробу	недостатність державних програм, спрямованих на фінансування промисловості за рахунок державних замовлень
слаборозвинена система менеджменту якості	нерозвиненість фондового ринку та цінних паперів ринку
недостатньо розвинена система виробничої кооперації	зростання імпорту у внутрішньому споживанні до 60 – 70 %
морально застаріла інфраструктура виробничих потужностей та система управління підприємством	різке подорожчання зовнішніх фінансових ресурсів та жорсткість умов їх залучення
наявність надмірних виробничих потужностей, як правило, з морально застарілою конфігурацією й архітектурою виробничих будівель	різке подорожчання зовнішніх фінансових ресурсів та жорсткість умов їх залучення; фінансового лізингу
високий рівень накладних витрат, енергоємності та металоємності технологій	відсутність чітких національних пріоритетів внутрішньої та зовнішньоекономічної діяльності
низький рівень корпоративної культури	залежність машинобудування від кон'юнктури на зовнішніх ринках

Оскільки розвиток машинобудівного комплексу в Україні залежить від розвитку окремих підприємств машинобудування, то в процесі проведення заходів з підвищення ефективності функціонування машинобудівного комплексу першу чергу слід звернути увагу на підприємства.

Управління машинобудівним підприємством в умовах кризи має бути спрямоване на збільшення надходження фінансових ресурсів та зменшення поточних витрат, на зростання обсягів реалізації продукції.

Таким чином, для зменшення впливу перелічених негативних факторів менеджери підприємств машинобудування мають прагнути укладати договори з попередньою оплатою продукції, розширювати ринки збуту у Росії, Казахстані, Білорусі та в країнах ближнього та дальнього зарубіжжя. Також велику увагу слід приділити розвитку наукоємних та високотехнологічних виробництв. Це призведе до зниження матеріалоемності продукції, до покращення якості та виходу виробництва на новий рівень, що дозволить зайняти нові ніші на світовому ринку. Також для успішного розвитку машинобудування в Україні необхідно підтримувати конкурентоспроможність продукції на світовому ринку. Для цього необхідно забезпечити високу якість продукції, її надійність та довговічність, що потребує великих інвестиційних вливань у наукове забезпечення та оновлення технологічного парку виробництва. Останнім часом на світовому ринку зросли екологічні вимоги. Екологічність продукції стала одним із показників конкурентоспроможності продукції. Тож, для спроможності конкурувати на світовому ринку необхідно проводити природоохоронні заходи, що будуть спрямовані на зменшення забруднення екології як продукцією, що випускається, так і самим підприємством.

Наук. керівн. Часовнікова. Ю. С.

Література: 1. Кудря Я. В. Сучасний стан і шляхи розвитку акціонерних компаній в машинобудуванні України / Я. В. Кудря, Т. О. Жуковська // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 6. – С. 143–156. 2. Скриньковський Р. М. Методика оцінювання інвестиційної привабливості підприємств машинобудування / Р. М. Скриньковський // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 7. – С. 228–240. 3. Зазарченко В. Структурні перетворення в машинобудуванні / В. Зазарченко // Економіка України. – 2001. – № 9. – С. 30–37. 4. Карачина Н. Комплексна економічна оцінка машинобудівних підприємств в умовах нестабільності / Н. Карачина // Економіст. – 2009. – № 11. – С. 32–37. 5. Дані Держжкомстату : Фінансові результати діяльності підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/fin/frg/frg_u/frg0209_u.htm. – Назва з екрану.